

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

25 листопада 2014 року

м. Київ

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого **Кривенка В.В.,**
суддів: **Гриціва М.І., Гусака М.Б., Коротких О.А., Кривенди О.В.,**
 Маринченка В.Л., Панталієнка П.В., Прокопенка О.Б.,
 Самсіна І.Л., Терлецького О.О., –

розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Толиман» (далі – ТОВ «Толиман») до Південної митниці Державної митної служби України (далі – Південна митниця, ДМСУ відповідно), Приморської митниці ДМСУ (далі – Приморська митниця), Південної регіональної митниці ДМСУ, Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області (далі – ГУ ДКСУ), третя особа – приватне підприємство «Мерітайм Трансшипмент Центр» (далі – Підприємство), за участю прокуратури Малиновського району м. Одеси, про визнання протиправним та скасування рішення, повернення надміру сплачених податків і зборів (обов'язкових платежів), зобов'язання вчинити певні дії,

в с т а н о в и л а :

У вересні 2009 року ТОВ «Толиман» звернулося до суду з позовом до відповідачів, у якому з урахуванням уточнення позовних вимог просило визнати протиправною бездіяльність Південної митниці щодо повернення надмірно сплачених ТОВ «Толиман» мита у розмірі 4 778 903 грн 38 коп. і податку на додану вартість (далі – ПДВ) у розмірі 4 782 392 грн 87 коп., зобов'язати Південну митницю надати до ГУ ДКСУ підтвердження щодо зарахування до Державного бюджету України зазначених сум і стягнути їх з Державного бюджету України через ГУ ДКСУ на користь позивача.

Одеський окружний адміністративний суд постановою від 1 грудня 2009 року позов задовольнив частково: визнав неправомірними дії Приморської митниці щодо митного оформлення товару ТОВ «Толиман» згідно з митними деклараціями: від 9 листопада 2007 року №№ 511000106/7/019502, 511000106/7/019494, 511000106/7/019529, 511000106/7/019524, 511000106/7/019521, 511000106/7/019516, 511000106/7/019514, 511000106/7/019510, 511000106/7/019507, 511000106/7/019486, 511000106/7/019466, 511000106/7/019456, 511000106/7/019446, 511000106/7/019441, 511000106/7/019427, 511000106/7/019420, 511000106/7/019412, 511000106/7/019408, 511000106/7/019399, 511000106/7/019389, 511000106/7/019461, 511000106/7/019493, 511000106/7/019541, 511000106/7/019138, 511000106/7/019537, 511000106/7/019533, 511000106/7/019531, 511000106/7/019526, 511000106/7/025744, 511000106/7/019506, 511000106/7/019503, 511000106/7/019500, 511000106/7/019497, 511000106/7/019545, 511000106/7/019549, 511000106/7/019552, 511000106/7/019553, 511000106/7/019555, 511000106/7/019558, 511000106/7/019559, 511000106/7/019562, 511000106/7/019563, 511000106/7/019564, 511000106/7/019565, 511000106/7/019567, 511000106/7/019568, 511000106/7/019571, 511000106/7/019572, 511000106/7/019573; від 10 листопада 2007 року №№ 511000106/7/019647, 511000106/7/019666, 511000106/7/019898, 511000106/7/019890, 511000106/7/019940, 511000106/7/019942, 511000106/7/019945, 511000106/7/019946, 511000106/7/019948, 511000106/7/019949, 511000106/7/019921, 511000106/7/019923, 511000106/7/019925, 511000106/7/019997, 511000106/7/019988, 511000106/7/019930, 511000106/7/019933, 511000106/7/019935, 511000106/7/019938, 511000106/7/019686, 511000106/7/019904, 511000106/7/019909, 511000106/7/019912, 511000106/7/019917, 511000106/7/019919, 511000106/7/019924, 511000106/7/019937, 511000106/7/019931, 511000106/7/019941, 511000106/7/019944, 511000106/7/020002, 511000106/7/020003, 511000106/7/020001, 511000106/7/020000, 511000106/7/019998, 511000106/7/019957, 511000106/7/020012, 511000106/7/020011, 511000106/7/019951, 511000106/7/019936, 511000106/7/019932, 511000106/7/019673, 511000106/7/020009, 511000106/7/019669, 511000106/7/019830, 511000106/7/019826, 511000106/7/019825, 511000106/7/019824, 511000106/7/019814, 511000106/7/019813, 511000106/7/019811, 511000106/7/019810, 511000106/7/019808, 511000106/7/019806, 511000106/7/019805, 511000106/7/019804, 511000106/7/019801, 511000106/7/019800, 511000106/7/019798, 511000106/7/019795, 511000106/7/019793, 511000106/7/019792, 511000106/7/019790, 511000106/7/019787, 511000106/7/019818, 511000106/7/019817, 511000106/7/019829, 511000106/7/019828, 511000106/7/019815, 511000106/7/019816, 511000106/7/019583, 511000106/7/019821, 511000106/7/019820, 511000106/7/019819, 511000106/7/019785, 511000106/7/019783, 511000106/7/019782, 511000106/7/019781, 511000106/7/019780, 511000106/7/019779, 511000106/7/019777, 511000106/7/019855, 511000106/7/019853, 511000106/7/019852, 511000106/7/019850, 511000106/7/019849, 511000106/7/019848, 511000106/7/019847, 511000106/7/019846, 511000106/7/019595, 511000106/7/019844, 511000106/7/020010, 511000106/7/019833, 511000106/7/019832, 511000106/7/019831, 511000106/7/019842, 511000106/7/019841, 511000106/7/019839, 511000106/7/019838,

511000106/7/019837, 511000106/7/019836, 511000106/7/019834, 511000106/7/019768, 511000106/7/019743, 511000106/7/019761, 511000106/7/019641, 511000106/7/019958, 511000106/7/019955, 511000106/7/019954, 511000106/7/019950, 511000106/7/019857; від 11 листопада 2007 року №№ 511000106/7/020030, 511000106/7/020031, 511000106/7/020033, 511000106/7/020034, 511000106/7/020035, 511000106/7/020037, 511000106/7/020038, 511000106/7/020039, 511000106/7/020041, 511000106/7/020042, 511000106/7/020043, 511000106/7/020017, 511000106/7/020018, 511000106/7/020019, 511000106/7/020020, 511000106/7/020021, 511000106/7/020022, 511000106/7/020023, 511000106/7/020024, 511000106/7/020025, 511000106/7/020026, 511000106/7/020084, 511000106/7/020083, 511000106/7/020082, 511000106/7/020095, 511000106/7/020094, 511000106/7/020091, 511000106/7/020088, 511000106/7/020086, 511000106/7/020085, 511000106/7/020087, 511000106/7/020098, 511000106/7/020004, 511000106/7/020006, 511000106/7/020007, 511000106/7/019679, 511000106/7/020107, 511000106/7/020105; від 15 листопада 2007 року №№ 511000106/7/020682, 511000106/7/020640; від 6 лютого 2008 року № 511000106/8/001944; від 7 лютого 2008 року №№ 511000106/8/002042, 511000106/8/002043, 511000106/8/002045, 511000106/8/002048 за митною вартістю товару, визначеною за шостим (резервним) методом визначення митної вартості товару, що імпортується до України; визнав неправомірною бездіяльність Південної митниці щодо повернення ТОВ «Толиман» надмірно сплаченого мита у сумі 4 778 903 грн 38 коп. та ПДВ у сумі 4 782 392 грн 87 коп. відповідно до заяви від 19 серпня 2009 року; постановив стягнути з Державного бюджету України через ГУ ДКСУ на користь ТОВ «Толиман» надмірно сплачені відповідно до зазначених вище митних декларацій мито в сумі 4 778 903 грн 38 коп. та ПДВ у сумі 4 782 392 грн 87 коп., у загальній сумі 9 561 296 грн 25 коп. У задоволенні решти позовних вимог відмовив.

Одеський апеляційний адміністративний суд постановою від 28 липня 2010 року, залишеною без змін ухвалою Вишого адміністративного суду України від 30 червня 2011 року, постанову Одеського окружного адміністративного суду від 1 грудня 2009 року скасував та прийняв нову, якою відмовив у задоволенні позовних вимог.

У липні 2012 року ТОВ «Толиман» звернулося до Одеського апеляційного адміністративного суду з заявою про перегляд його постанови від 28 липня 2010 року за нововиявленими обставинами. На обґрунтування заяви позивач зазначив, що з висновку № 91 експертного економічного дослідження від 24 липня 2012 року Товариству стали відомі істотні для справи обставини, а саме, що нарахування митних платежів, обчислених Південною митницею при оформленні вантажних декларацій на поставку товару компанією «REDRICK COMPANY LTD» на адресу Підприємства згідно з контрактом від 29 червня 2007 року № RTM-06/2007 у розмірі 12 753 486 грн 8 коп., документально й нормативно не обґрунтовані, внаслідок чого митні платежі, фактично сплачені ТОВ «Толиман» до Державного бюджету України, необґрунтовано завищені на суму 9 561 296 грн 25 коп.

У квітні 2013 року ТОВ «Толиман» звернулося до суду апеляційної інстанції з заявою про уточнення позовних вимог, у якій просило постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 28 липня 2010 року скасувати та прийняти нову, якою визнати протиправною бездіяльність Південної митниці щодо повернення надмірно сплачених ТОВ «Толиман» платежів, які було зараховано до бюджету у загальній сумі 9 561 296 грн 25 коп., та стягнути з Державного бюджету України на користь ТОВ «Толиман» надмірно сплачені до бюджету мито у розмірі 4 778 903 грн 38 коп. та ПДВ у розмірі 4 782 392 грн 87 коп.

Одеський апеляційний адміністративний суд ухвалою від 29 квітня 2013 року заяву ТОВ «Толиман» про перегляд за нововиявленими обставинами постанови Одеського апеляційного адміністративного суду від 28 липня 2010 року задовольнив частково: постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 28 липня 2010 року скасував; апеляційні скарги представника ГУ ДКСУ, голови комісії з питань ліквідації Приморської митниці, тимчасово виконуючого обов'язки начальника Південної митниці, першого заступника прокурора Малиновського району м. Одеси залишив без задоволення; постанову Одеського окружного адміністративного суду від 1 грудня 2009 року змінив у частині стягнення надмірно сплачених коштів до Державного бюджету України та виклав її у такій редакції: «Стягнути з Державного бюджету України на користь ТОВ «Толиман» надмірно сплачених до бюджету ТОВ «Толиман» мита у сумі 4 778 903,38 грн та податку на додану вартість у сумі 4 782 392,87 грн, що були зараховані до бюджету, в загальній сумі 9 561 296,25 грн»; в іншій частині рішення залишив без змін.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 19 березня 2014 року постанову Одеського окружного адміністративного суду від 1 грудня 2009 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 29 квітня 2013 року залишив без змін.

Задовольняючи позовні вимоги ТОВ «Толиман», суд першої інстанції (постанова від 1 грудня 2009 року) виходив із того, що позивач у зв'язку з застосуванням шостого (резервного) методу визначення митної вартості товару надмірно сплатив мито в сумі 4 778 903 грн 38 коп. та ПДВ у сумі 4 782 392 грн 87 коп., а тому Південна митниця має надати до ГУ ДКСУ підтвердження щодо зарахування до Державного бюджету України суми надмірно сплачених мита та ПДВ в загальному розмірі 9 561 296 грн 25 коп. та повернути зазначенні суми позивачу.

Апеляційний суд, з яким погодився суд касаційної інстанції, скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позовних вимог, дійшов висновку про безпідставність висновків суду першої інстанції щодо встановлення факту усної відмови Приморської митниці в офіційному порядку прийняти декларації та погодити митну вартість товарів або надати картку відмови, оскільки така відмова не ґрунтується на встановленому законодавством порядку декларування та митного оформлення товарів, а також суперечить матеріалам справи, в яких відсутні будь-які дані, що підтверджують факт відмови митного органу в прийнятті митних декларацій

позивача. Приймаючи постанову, Одеський апеляційний адміністративний суд виходив із того, що ТОВ «Толиман» самостійно застосувало метод визначення митної вартості товарів та самостійно визначило у наданих до митного органу вантажних митних деклараціях митну вартість товарів, що ввозяться в Україну, а відтак відповідачі не допустили порушення прав та інтересів ТОВ «Толиман».

Змінюючи ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду від 29 квітня 2013 року постанову Одеського окружного адміністративного суду від 1 грудня 2009 року та доповнюючи його відповідним змістом, колегія суддів апеляційного суду виходила з того, що зазначені позивачем обставини є нововиявленими, оскільки вони є істотними для справи, однак у зв'язку з тим, що експертно-економічні дослідження по справі не призначались, ці обставини не були і не могли бути відомі заявнику на час її розгляду.

Суд касаційної інстанції погодився з висновком апеляційного суду про те, що зміст контролю правильності визначення митної вартості товарів також передбачає реагування митниці на завищення декларантом митної вартості з метою запобігання надмірної сплати ним податків і зборів. Отже, митний орган мав би не допустити надмірної сплати позивачем податків і зборів, або, у випадку допущення переплати, вжити заходів для повернення зайво сплачених коштів.

Не погоджуючись із ухвалою суду касаційної інстанції, Генеральна прокуратура України звернулася із заявою про її перегляд Верховним Судом України з підстави неоднакового застосування касаційним судом статей 264, 265, 266 Митного кодексу України від 11 липня 2002 року № 92-IV (чинного на час виникнення спірних відносин; далі – МК), статей 49, 57, 59 Митного кодексу України від 13 березня 2012 року № 4495-VI, положень Порядку повернення платникам податків коштів, що обліковуються на відповідних рахунках митного органу як передоплата, і митних та інших платежів, помилково та/або надмірно сплачених до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється митними органами, затвердженого наказом ДМСУ від 20 липня 2007 року № 618 (zareestrowano в Міністерстві юстиції України 25 вересня 2007 року за № 1097/14364; в редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі – Порядок повернення).

На обґрунтування заяви додано копії ухвал Вищого адміністративного суду України від 5 лютого, 3 грудня 2013 року, 21 січня 2014 року (справи №№ К/9991/76160/11, К/9991/64968/12, К/9991/80753/12 відповідно) та постанов від 17 жовтня 2013 року, 5, 19 березня, 13 травня 2014 року (справи №№ К/9991/12878/11, К/800/40434/13, К/800/46496/13, К/800/46108/13 відповідно), які, на думку заявника, підтверджують неоднакове застосування касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах. У вказаних рішеннях цей суд дійшов висновку, що у випадку самостійного визначення декларантом митної вартості за шостим (резервним) методом митна вартість не може бути визначена шляхом послідовного використання методів від першого до шостого, а митний орган не приймав жодних рішень та не вчиняв дій або бездіяльності, що можуть визнаватися

протиправними.

Аналіз наведених рішень суду касаційної інстанції дає підстави вважати, що він неоднаково застосував одні й ті самі норми матеріального права.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції зазначених норм матеріального права, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України виходить із такого.

За змістом статті 260 МК митна вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до положень цього Кодексу, яким також встановлюються методи визначення митної вартості зазначених товарів та умови їх застосування.

Згідно зі статтею 262 МК митна вартість товарів і метод її визначення заявляються (декларуються) митному органу декларантом під час переміщення товарів через митний кордон України шляхом подання декларації митної вартості.

Статтею 249 МК передбачено, що митні органи самостійно визначають митну вартість на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари лише за відсутності підтверджувальних документів, зазначених у частині першій цієї статті, або у разі наявності обґрунтованих сумнівів щодо достовірності відомостей стосовно заявленої вартості.

Згідно з частиною восьмою статті 264 МК декларант має право оскаржити рішення митного органу щодо визначення митної вартості оцінюваних товарів до митного органу вищого рівня та/або до суду.

Аналізуючи зазначені норми права, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла правового висновку, який полягає в тому, що декларант має право оскаржити до митного органу вищого рівня та/або до суду рішення митного органу щодо визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України. Якщо ж митний орган самостійно не приймав рішення про визначення митної вартості товарів і погодився з митною вартістю, визначеною декларантом, та методом її визначення, який застосував декларант, немає підстав вважати дії митного органу такими, що вчинені всупереч вимогам МК, а відтак і підстав визнавати сплачені суми митних платежів чи їх частину помилково та/або надміру сплаченими немає.

Якщо ж саме митний орган визначив митну вартість товарів, а в подальшому буде прийнято рішення про застосування митної вартості, заявленої декларантом, сума надміру сплачених податків і зборів повертається декларанту відповідно до частини шостої статті 264 МК у місячний термін з дня прийняття рішення у порядку, передбаченому законодавством.

Так, саме Порядок повернення визначає процедуру повернення платникам податків коштів, що обліковуються на відповідних рахунках митного органу як передплата, і митних та інших платежів, помилково та/або надмірно сплачених до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється митними органами, у тому числі у випадках, зазначених у статті 264 МК.

Відповідно до абзаців першого, другого пункту 1, пунктів 2, 3, 4 розділу III Порядку повернення для повернення з Державного бюджету України митних та інших платежів, помилково та/або надмірно сплачених до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється митними органами, платником податків до загального відділу митного органу, яким здійснювалось оформлення митної декларації, подається заява довільної форми, яка підписується керівником і головним бухгалтером суб'єкта господарської діяльності або фізичною особою.

Заява може бути подана не пізніше 1095-го дня, наступного за днем зарахування коштів до Державного бюджету України.

Заява, зареєстрована в загальному відділі, після розгляду керівником (заступником керівника) митного органу разом з пакетом документів передається до відділу митних платежів митного органу (далі – Відділ) для перевірки обґрунтованості повернення заявлених сум.

Відділ перевіряє факт перерахування митних та інших платежів з відповідного рахунку до Державного бюджету України та наявність переплати.

Для підготовки висновку про повернення з Державного бюджету України помилково та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи (далі – Висновок про повернення), форма якого наведена в додатку 1 до Порядку взаємодії митних органів з органами Державного казначейства України в процесі повернення з Державного бюджету України помилково та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи, затвердженого наказом ДМСУ, Державного казначейства України від 20 липня 2007 року № 611/147 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 вересня 2007 року за № 1095/14362; чинного на час виникнення спірних відносин; далі – Порядок взаємодії), керівництвом Відділу за потреби ініціюється проведення перевірки в митному органі щодо правильності митного оформлення із залученням відповідних підрозділів митного органу. Порядок і форма складання документа, у якому відобразатимуться результати перевірки, визначаються наказом ДМСУ.

Разом з тим взаємовідносини митних органів та органів Державного казначейства України в процесі повернення помилкових та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи, регламентувалися Порядком взаємодії.

Відповідно до пункту 2 Порядку взаємодії повернення помилково та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів здійснюється на підставі висновку митного органу, що здійснював оформлення митної декларації. Зазначений висновок оформляється відповідно до заяви платника, яка подається до митного органу, що здійснював оформлення митної декларації.

Згідно з пунктом 7 Порядку взаємодії на підставі отриманого Висновку про повернення відповідний орган Державного казначейства України готує платіжні документи на перерахування коштів з рахунку з обліку доходів державного бюджету

на рахунок, зазначений у Висновку про повернення, та протягом п'яти робочих днів від дати отримання Висновку про повернення здійснює повернення коштів з бюджету.

З урахуванням зазначеного колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України вважає, що законодавством відповідно до частини шостої статті 264 МК визначено механізм повернення платникам податків коштів, що обліковуються на відповідних рахунках митного органу чи помилково та/або надмірно сплачених до бюджету, а тому на підставі аналізу наведених вище норм права дійшла такого правового висновку.

У разі якщо після сплати декларантом податків і зборів (обов'язкових платежів) згідно з митною вартістю товарів, визначеною митним органом, буде прийнято рішення про застосування митної вартості, заявленої декларантом, сума надміру сплачених податків і зборів (обов'язкових платежів) повертається декларанту у порядку, передбаченому Порядком повернення та Порядком взаємодії, на підставі його заяви та у місячний термін з дня прийняття висновку митного органу, що здійснював оформлення митної декларації, про повернення з Державного бюджету України помилково та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи.

Аналогічна правова позиція щодо застосування зазначених норм матеріального права була висловлена колегією суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у постанові від 15 квітня 2014 року (справа № 21-29а14).

За наведених обставин ухвала Вищого адміністративного суду України від 19 березня 2014 року не узгоджується з вимогами чинного законодавства та підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись статтями 241–243 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а:

Заяву Генеральної прокуратури України задовольнити.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 19 березня 2014 року скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого пунктом 2 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України.